

Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет правничих наук
Києво-Могилянська школа врядування імені Андрія Мелешевича

ЯК НАДАТИ УЧНЯМ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ РЕКОМЕНДАЦІЙ СТОСОВНО ВИБОРУ КАР'ЄРНОГО ШЛЯХУ?

HOW TO PROVIDE STUDENTS OF SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS WITH RECOMMENDATIONS REGARDING THE CHOICE OF A CAREER PATH?

Курсова робота

Науковий керівник
(посада, науковий ступінь, учене звання)
кандидат наук з державного управління,
доцент Києво-Могилянської школи
врядування
Ільченко-Сюйва Леся Василівна

Виконав здобувач освітньо-наукової програми
«Суспільна політика і врядування»

Дуброва Костянтин Сергійович

Я, Дуброва Костянтин Сергійович, підтверджую, що ця курсова робота відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, передбачених п. 3.1 Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти у НаУКМА, зі змістом якого я ознайомлений/ознайомлена. Надаю згоду на безоплатне використання цієї курсової роботи повністю або частково в навчальних цілях.

(підпис) (ініціали, прізвище)

Київ.

2023/24 навч. р

Анотація

Формулювання проблеми: Як надати учням закладів середньої освіти рекомендацій стосовно вибору кар'єрного шляху?

Замовник: Кабінет Міністрів України

Мета вирішення проблеми: підвищення результативності системи вищої освіти України в тих сферах, які впливають на розвиток економіки.

Причини існування проблеми: відсутність системи супроводу професійного розвитку населення призводить до ситуацій, коли люди обирають ті професії, які їм не підходять. Основна гіпотеза, на якій ґрунтується ця робота, що вибір професії, яка з тих чи інших причин не підходить людині, відбувається через відсутність навичок та вмінь молоді зробити кращий вибір. Як наслідок та частина молоді, яка вступає до закладів вищої або професійної освіти, робить це «всліпу», з часом приходять до розуміння, що вони помилилися в виборі, але не можуть від нього відмовитися через ті чи інші причини. В результаті їх мотивація до навчання і його результати значно знижуються.

Чому проблема потребує втручання саме зараз: у зв'язку із проблемами, які викликають бойові дії, ресурси України є обмеженими в багатьох сферах: фінансовій, матеріальній, людській тощо. Для того, щоб країна могла впоратися з наслідками війни, нам необхідно культивувати власні ресурси та використовувати їх там, де вони найбільш потрібні. Зокрема, коли мова йдеться про людські ресурси, нам необхідно навчитися «взрощувати» спеціалістів, які будуть зацікавлені в професійному розвитку в країні.

Рекомендований варіант політики: «На базі шкіл» + «Створення центрів розвитку бізнесу» — Ввести профорієнтацію в закладах середньої освіти, щоб згладити симптоми проблеми на «тут і зараз» і почати формувати центри розвитку бізнесу, які зможуть надавати більш адекватні і професійні рекомендації в подальшому.

Комбінація цих варіантів дає можливість реалізувати процедуру в два етапи, на яких замовник матиме свої плюси й мінуси. Перший етап: створення центрів розвитку бізнесу в містах, які нині найбільше впливають на економіку країни і проведення профорієнтаційних сесій серед учнів середніх закладів освіти шкільними психологами. Цей етап потребуватиме найбільше вкладень і даватиме мінімальні результати. Тим не менш, для того, щоб центри розвитку бізнесу працювали, вони потребуватимуть часу на створення мережі контактів з місцевими підприємствами. Без цього їх рекомендації стосовно вибору кар'єри можуть бути відірваними від реальності. З іншого боку навіть такі рекомендації можуть допомогти тим учням, які закінчуватимуть навчання в той час, коли центри розвитку бізнесу ще не будуть спроможні функціонувати на повну.

Другий етап: проведення профорієнтаційних сесій місцевими центрами розвитку бізнесу і надання ними ж інформації про прогнозовані потреби бізнесу в спеціальностях.

Очікувані результати: підвищення мотивації студентів, результатів їх освітньої діяльності; збільшення співвідношення випускників закладів професійної та вищої освіти, які працюють за спеціальністю.

Відхилені варіанти політики:

«Статус кво» — Зберегти існуючий стан речей.

«На базі районних управлінь» — Ввести профорієнтації в школах, створивши нову систему в рамках районних управлінь освіти.

Abstract

Formulation of the problem: How to provide students of secondary education institutions with recommendations regarding the choice of a career path?

Customer: Cabinet of Ministers of Ukraine

The goal of solving the problem: increasing the effectiveness of the higher education system of Ukraine in those areas that affect the development of the economy.

Reasons for the existence of the problem: the lack of a system of supporting the professional development of the population leads to situations when people choose professions that do not suit them. The main hypothesis on which this work is based is that the choice of a profession, which for one reason or another does not suit a person, occurs due to the lack of skills and abilities of young people to make a better choice. As a result, that part of young people who enter institutions of higher or professional education do so "blindly", eventually come to understand that they made a mistake in their choice, but cannot refuse it for one reason or another. As a result, their motivation to study and its results are significantly reduced.

Why the problem needs intervention right now: due to the problems caused by hostilities, Ukraine's resources are limited in many areas: financial, material, human, etc. In order for the country to cope with the consequences of war, we need to cultivate our own resources and use them where they are most needed. In particular, when it comes to human resources, we need to learn how to "grow" specialists who will be interested in professional development in the country.

Recommended policy option: "On the basis of schools" + "Creation of business development centers" — Introduce career guidance in secondary education institutions in order to smooth out the symptoms of the problem in the "here and now" and start forming business development centers that will be able to provide more adequate and professional recommendations in further

The combination of these options makes it possible to implement the procedure in two stages, in which the customer will have his pros and cons. The first stage: creation of business development centers in cities that currently have the greatest impact on the country's economy and conducting career orientation sessions among students of secondary educational institutions by school psychologists. This stage will require the most investments and will give minimal results. However, for business development centers to work, they will need time to build a network of contacts with local businesses. Without it, their career advice may be out of touch with reality. On the other hand, even such recommendations can help those students who will graduate at a time when business development centers will not yet be able to function fully.

The second stage: conducting career orientation sessions by local business development centers and providing them with information about the forecasted business needs in specialties.

Expected results: increase in students' motivation, the results of their educational activities; increasing the ratio of graduates of professional and higher education institutions who work by specialty.

Rejected policy options:

"Status quo" — Preserve the existing state of affairs.

"On the basis of district administrations" — Introduce career guidance in schools by creating a new system within the framework of district administrations of education.

1. ВИЗНАЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПРИДАТНОЇ ДЛЯ АНАЛІЗУ ПОЛІТИКИ

1.1. Формулювання проблеми

Як зробити, щоб абітурієнти вступали на спеціальності, враховуючи потреби ринку і їх схильності до відповідної роботи?

1.2. Замовник аналізу

Кабінет Міністрів України

1.3. Опис проблеми/питання для аналізу та її симптомів

Проблемна ситуація — невідповідність ринку освітніх послуг з потребами ринку. Глибинна проблема — низька поінформованість абітурієнтів про потреби ринку праці. Симптом проблеми — відносно низькі показники працевлаштування випускників (в середньому — 58%, враховуючи випуски за спеціальностями з підтримкою працевлаштування) [1]. Основна гіпотеза — абітурієнти не мають достатньої кількості інформації, навичок та вмій для адекватного вибору вищої освіти, що впливає на дестабілізацію ринку освітніх послуг.

1.4. Симптоми проблеми

a. Опис симптомів

Низька мотивація студентів під час навчання

Низький відсоток випускників, які працюють за фахом

Частина студентів припиняє навчання

b. Причинно-наслідкові зв'язки

Частина потенційних абітурієнтів не розбирається в ринку та його потребах

Частина потенційних абітурієнтів не знає, як обрати спеціальність, що буде їм цікава

Частина потенційних абітурієнтів не розбирається у зв'язках між освітніми програмами та відповідними ним робочими посадами

Тиск на потенційних абітурієнтів з боку суспільства з приводу того, що «обов'язково потрібна вища освіта»

c. Доказова база

Результати першого моніторингу працевлаштування випускників ЗВО та ФПО від МОН

Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки

ЗУ «Про вищу освіту»

Постанова КМУ «Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України»

Звіт з моніторингу працевлаштування випускників закладів вищої та фахової передвищої освіти

1.5. Масштаби проблеми або її симптомів

Охоплює всіх потенційних абітурієнтів.

1.6. Новизна проблеми й нагальність її вирішення

Виникає при кожній вступній кампанії (Загострюється через зменшення кількості спеціалістів, погіршення демографічних показників, небажання держави визнавати проблеми в сфері освіти)

1.7. База реалізації чинної політики

a. Законодавча база

Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки

ЗУ «Про вищу освіту»

ЗУ «Про освіту»

Постанова КМУ «Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України»

Угода про асоціацію

b. Інституційна база

Міністерство освіти та науки України

Міністерство економіки України

Виконавчі органи місцевого самоврядування

Районні управління освіти

Заклади середньої освіти

1.8. Складові середовища, що формують контекст проблеми

Соціальна складова				
№	Чинник	Значимість	Вид впливу	Вплив на проблему
1	Вийзд спеціалістів з території	Велика	Негативний	Вийзд спеціалістів за кордон зменшує можливе охоплення шкіл при введенні змін. Також це вплине на попередні етапи підготовки рішень
2	Мотивація потенційних абітурієнтів до формування освітньої траєкторії	Велика	Змішаний	Частина абітурієнтів буде більш активно сприймати зміни, а частина — ігноруватиме їх. Через це результати можуть бути неоднорідними
3	Ставлення бізнесу до влади	Велика	Негативний	Здебільшого серед бізнесу домінує ставлення до держави як когось, хто скоріше буде заважати, ніж допомагати. Відповідно до цього залучити їх до надання профорієнтацій в закладах освіти буде досить важко. Додатково для них це може означати додаткові витрати задля примарної вигоди, на що бізнес не захоче йти
Фізична складова				
№	Чинник	Значимість	Вид впливу	Вплив на проблему
1	Демографічна неоднорідність	Середня	Змішаний	В регіонах з меншою кількістю потенційних абітурієнтів впроваджувати програми може

	регіонах			бути важче
Політична складова				
№	Чинник	Значимість	Вид впливу	Вплив на проблему
1	Потенційна протидія заради отримання «політичних балів» не стільки через те, що сама ініціатива хибна, скільки через небажання того, щоб її запровадили політичні противники	Середня	Негативний	Можливі перешкоди прийняттю політики та її реалізації
2	Наявність стратегії, яка передбачає дії по вирішенню даної проблеми	Середня	Позитивний	В стратегії передбачається вирішення проблем, пов'язаних з даною, що може бути мотивуючим фактором для державних органів
3	Вплив війни на сферу освіти	Висока	Негативний	Велика кількість людських і матеріальних втрат в сфері освіти сильно пошкодили існуючі механізми. При цьому нині все ще існують загрози, які можуть змусити відтермінувати будь-які зміни до стабілізації ситуації
Економічна складова				
№	Чинник	Значимість	Вид впливу	Вплив на проблему
1	Падіння ВВП України, що веде до зменшення видатків на освіту	Висока	Негативний	Відсутність коштів може зробити політику нереалістичною
2	Постійні зміни на ринку в наслідок криз	Висока	Негативний	З кризами ситуація на ринку змінюється, що призводить до зниження цінності від попередніх передбачень, якщо вони не враховують кризу
3	Зміна економіки та розвиток технологій	Висока	Негативний	Деякі освітні програми відстають від ринку, що ускладнює проблему

Таблиця 1

2. ПІДСТАВИ ДЛЯ ДЕРЖАВНОГО ВТРУЧАННЯ

Підставами для державного втручання в дану проблему є існування асиметрії інформації на ринку освітніх послуг. Асиметрія проявляється у відсутності у абітурієнтів знань про реальні

потреби ринку і навичок для того, щоб передбачити, які потреби будуть на ринку в майбутньому. Завдання держави в щодо подолання цієї неспроможності є інформування абітурієнтів про потреби ринку та надання навичок і умінь, які допоможуть обирати спеціальності, які будуть відповідати потребам ринку.

Інструментами вирішення цієї проблеми може бути підтримка та поширення досліджень ринку праці та передбачень основних тенденцій на цих ринках серед молоді; створення системи надання рекомендацій стосовно освітньої траєкторії потенційних абітурієнтів; збільшення взаємодії представників приватного сектору та сектору надання освітніх послуг.

3. КОНСУЛЬТАЦІЇ

3.1. Організовані групи інтересів

№	Стейкхолдер	Заінтересованість*	Значимість**	Впливовість***	Опис ролі
1	Заклади вищої і професійної освіти	4	2	5	Зацікавлені в більшій кількості студентів з більшою мотивацією до навчання
2	Заклади середньої освіти	4	1	1	Реалізують політику. У разі їх протидії, зміни не будуть результативними
3	Приватні підприємства	2	4	4	Здебільшого надають перевагу тому, щоб в їх справи не втручалася держава. Втім, якщо показати вигоду від реалізації спільних проектів, можуть значно допомогти в реалізації програм

Таблиця 2

3.2. Заінтересовані органи влади

№	Стейкхолдер	Заінтересованість	Значимість	Впливовість	Опис ролі
1	Державна служба	3	1	1	Входить в компетенцію

	якості освіти				
2	Районні управління освітою	4	2	2	Входить в компетенцію
3	Міністерство соціальної політики	3	0	0	Зацікавлене в наслідках політики
4	Міністерство фінансів України	4	1	1	Виділення коштів на впровадження змін
5	Міністерство економіки	3	1	1	Зацікавлене в наслідках політики

3.3. Громадськість

№	Стейкхолдер	Заінтересованість	Значимість	Впливовість	Опис ролі
1	Об'єднання батьків та опікунів учнів шкіл	2	4	4	Можуть як підтримати реалізацію змін, так і протидіяти ним
2	Об'єднання працівників шкіл	4	3	3	Мають можливість вплинути на реалізацію змін

Таблиця 3

* Шкала оцінок заінтересованості: невідомо - 0; дуже заінтересований - 1; заінтересований – 2; скоріше заінтересований, ніж ні – 3; незаінтересований - 4; опонент – 5.

** Шкала оцінок значимості: невідомо – 0; дуже значущий – 1; значимий – 2; скоріш значущий – 3; малозначущий – 4; незначущий – 5.

*** Шкала оцінок впливовості: невідомо – 0; дуже впливовий - 1; впливовий – 2; скоріше впливовий - 3; маловпливовий - 4; невливовий – 5.

4. ОПИС РЕСУРСНИХ ОБМЕЖЕНЬ

1.1. Бюджетні обмеження. Внесення значних змін в систему освіти може потребувати великих витрат, які нині держава не може собі дозволити з огляду на дефіцит бюджету і негативний вплив війни на економіку країни. Таким чином для запланованих змін необхідно враховувати мінімальні витрати на їх впровадження та підтримку.

1.2. Часові обмеження. Проблема як така не передбачає жорстких обмежень в часі, оскільки зміни будуть накопичуватися поступово і мають бути орієнтованими на довгостроковий результат. При цьому варто їх синхронізувати із вступною кампанією і впроваджувати таким

чином, щоб самі зміни не наносили шкоди потенційним абітурієнтам.

1.3. Матеріальні й людські ресурси

- a. Потенційна нестача спеціалістів, які зможуть роз'яснити учням закладів середньої освіти потреби ринку.
- b. Матеріальні і людські обмеження закладів середньої освіти, через які частина з яких не матиме можливостей реалізувати зміни в повній мірі. Тобто в деяких закладах середньої освіти може бути недостатня кількість персоналу; приміщень для нового персоналу; техніки/засобів, які можна застосувати для реалізації програми.

1.4. Інституційні обмеження

- a. Війна і відповідні обмеження.
- b. Необхідність проведення пілотного проекту і відповідні складності його регулювання і впровадження.
- c. Можливе відстрочування вирішення проблеми з огляду на вплив зовнішнього середовища.

1.5. Ризики державного втручання

- a. Ризик бюрократизації системи і перетворення її на таку, що не буде виконувати свою ціль
- b. Відсутність усієї необхідної інформації і прийняття рішень на основі гіпотез — будь-яка спроба зведення ринку освітніх послуг з вимогами ринку буде стикатися із проблемою передбачення стану речей в майбутньому. При цьому сьгоднішні отримувачі освітніх послуг можуть вийти на ринок праці в тих сферах через відносно довгий проміжок часу: 4-7 років і більше. За цей час на самому ринку можуть відбутися значні зміни. Відповідно до цього цінність рекомендацій буде сильно залежати від якості прогнозів, а вони в свою чергу — від якості даних, яких завжди не буде вистачати.
- c. Обмеженість можливостей щодо контролю над реалізацією змін через залежність від готовності підтримати зміни як з боку приватного сектору, так і з боку адміністрації закладів освіти.

5. МОДЕЛЮВАННЯ ПРОБЛЕМИ

5.1. Мета:

Підвищення результативності системи освіти загалом і показників працевлаштування після отримання освіти зокрема.

5.2. Очікувані результати:

- ❖ Підвищення показників працевлаштування випускників закладів вищої освіти.
- ❖ Зростання якості освіти.

5.3. Індикатори результативності:

- ❖ Кількість учнів закладів середньої освіти, які використали надані їм рекомендації
- ❖ Зростання питомої ваги зайнятих та умовно зайнятих випускників закладів вищої освіти за бакалаврськими освітніми програмами.
- ❖ Зростання відсотку зайнятих та умовно зайнятих випускників закладів вищої освіти за напрямками:
 - Інформаційні технології та прикладна математика
 - Інженерія програмного забезпечення
- ❖ Зменшення частки осіб, відрахованих з закладів вищої освіти (непрямий показник. Базується на гіпотезі, що абітурієнти вступають на спеціальності, за якими не бажають

продовжувати навчання).

5.4. Цільові індикатори:

Цільовий індикатор	Критерій
Частка зайнятих та умовно зайнятих осіб, які отримали освіту рівня бакалавра	Зростання до 60% від загальної кількості випускників бакалаврату
Частка зайнятих та умовно зайнятих осіб, які отримали освіту за напрямком «Інформаційні технології та прикладна математика»	Зростання до 50% від загальної кількості випускників за напрямком
Частка зайнятих та умовно зайнятих осіб, які отримали освіту за напрямком «Інженерія програмного забезпечення»	Зростання до 40% від загальної кількості випускників за напрямком
Частка осіб, які були відраховані з закладів вищої освіти до завершення навчання.	Зменшення на 20%

Таблиця 4

6. ФОРМУЛЮВАННЯ ВАРІАНТІВ ПОЛІТИКИ

6.1. Статус кво: Зберегти існуючий стан речей.

a. Опис варіанту

Чинна політика не передбачає прямого впливу з боку держави на вибір освітньої траєкторії потенційними абітурієнтами. Непрямий вплив відбувається за допомогою вступних іспитів, які дають змогу відсіяти частину кандидатів.

b. Потенційні переваги варіанту політики

Збереження чинної політики дозволить сконцентруватися на інших існуючих проблемах. Окрім цього цей варіант не вимагатиме будь-яких додаткових витрат, що в умовах дефіциту бюджету може бути суттєвим критерієм вибору.

c. Потенційні недоліки варіанту політики

Чинна політика не спроможна забезпечити підтримку потенційних абітурієнтів під час вибору освітньої траєкторії, що призводить до нестачі у абітурієнтів інформації, необхідної для вибору спеціальностей; втрати мотивації в студентів, які вступили «наосліп»; зменшення результативності освіти; невідповідності ринку освітніх послуг потребам ринку праці.

6.2. На базі шкіл: Ввести профорієнтацію в школах на базі існуючої системи шкільних психологів.

a. Завдання

- Створити методологію професійного орієнтування, яка буде придатною для використання в рамках системи освіти і надасть можливість адаптувати індивідуальну освітню траєкторію учнів закладів середньої освіти.
- Забезпечити проведення шкільними психологами моніторингу особистих характеристик, важливих для професійного розвитку, серед учнів закладів середньої освіти.
- Забезпечити прогнозування потреб ринку праці.
- Забезпечити надання рекомендацій учням закладів середньої освіти з приводу вибору вищої освіти.

b. Заходи по реалізації варіанту

Нині в закладах середньої освіти є посада психолога, яка може стати провідником реалізації цієї політики. Початково реалізацію можна проводити за допомогою психологічних тестів з їх подальшою інтерпретацією шкільними психологами. В подальшому можна адаптувати результати профорієнтації до нинішніх потреб економіки та біржи праці, які відслідковує Міністерство економіки та надавати рекомендації базуючись на державних прогнозах та запитах приватного сектору.

c. Потенційні переваги варіанту політики

Потенційно дана політика дає можливість надавати найбільш точні рекомендації для значної частини потенційних абітурієнтів. Відносини школярів із шкільними психологами можуть бути більш довірливими ніж з незнайомими їм людьми, що дозволить уникнути помилок при інтерпретації та дачі неправдивих відповідей на тест. Окрім цього консультації які зможе надати шкільний психолог можуть бути більш точними.

d. Потенційні недоліки варіанту політики

Для реалізації даної політики потрібна велика кількість спеціалістів, які зможуть проводити тестування та його інтерпретацію. Нині в Україні не так поширені спеціалісти з психології, особливо дитячої, а через війну частина цих спеціалістів виїхала за кордон. Тому для повноцінної реалізації потрібно буде навчати нових спеціалістів та залучати їх до роботи. Останнє може бути важко реалізувати через відносно низьку заробітну плату шкільних психологів. Отже для повноцінної реалізації потрібно буде витратити додаткові кошти

e. Специфічні ситуації неспроможності влади

Визначені цілі можуть бути надто амбіційними для реалізації за допомогою доступних ресурсів. Основна причина цього полягає в тому, що на поставлену проблему впливають інші фактори, які потребуватимуть окремого розгляду.

Відсутність достатньої кількості спеціалістів та неоднорідність їх розподілу можуть привести до нерівності серед населення в залежності від демографічних показників відповідних регіонів.

6.3. На базі районних управлінь: Ввести профорієнтації в школах, створивши нову систему в рамках районних управлінь освіти

a. Завдання

- Створити методологію професійного орієнтування, яка буде придатною для використання в рамках системи освіти і надасть можливість адаптувати індивідуальну освітню траєкторію учнів закладів середньої освіти.
- Створити та забезпечити в рамках районних управлінь освіти систему моніторингу особистих характеристик, важливих для професійного розвитку, серед учнів закладів середньої освіти.
- Забезпечити прогнозування потреб ринку праці.
- Забезпечити надання рекомендацій учням закладів середньої освіти з приводу вибору вищої освіти.

b. Заходи по реалізації варіанту

Створення нової структури психологів в рамках районних управлінь освіти, в чій завдання буде входити тільки проведення профорієнтації та надання рекомендацій для школярів.

c. Потенційні переваги варіанту політики

Це дозволить надавати більшу кількість рекомендацій, залучивши менше спеціалістів. Ці

спеціалісти зможуть сконцентруватися на підготовці тестів та проведенні їх.

d. Потенційні недоліки варіанту політики

Дана політика потребуватиме створення нових структур, а отже додаткових витрат, які деякі районні управління не зможуть собі дозволити. Окрім цього зв'язок між психологами та дітьми буде набагато меншим, що вплине на якість інтерпретацій результатів та рівні довіри до самих психологів.

e. Специфічні ситуації неспроможності влади

Визначені цілі можуть бути надто амбіційними для реалізації за допомогою доступних ресурсів. Основна причина цього полягає в тому, що на поставлену проблему впливають інші фактори, які потребуватимуть окремого розгляду.

Створена система може бути віддаленою від учнів, відповідно рекомендації будуть менше відповідати потребам учнів. Є ризик зведення системи до надання рекомендацій заради рекомендацій, а не заради громадян.

6.4. Створення центрів розвитку бізнесу: Створити систему підтримки бізнесу та громадськості в містах з найбільшим потенціалом економічного розвитку за прикладом Helsinki partners. В рамках таких організацій передбачити надання професійної орієнтації для школярів, студентів та шукачів роботи.

a. Завдання

- Сформувати організаційну структуру, яка буде здатна надавати підтримку місцевому бізнесу, збирати інформацію про його екосистему та сприяти її розвитку
- Забезпечити формування надійних партнерських відносин між бізнесом і новою структурою
- Забезпечити прогнозування потреб ринку праці.
- Забезпечити надання рекомендацій учням закладів середньої освіти з приводу вибору кар'єри.

b. Заходи по реалізації варіанту

Створення нової структури, яка концентруватиметься на розвитку бізнесу в рамках відповідальної території. Реалізувати процес надання рекомендацій потенційним абітурієнтам.

c. Потенційні переваги варіанту політики

Цей варіант, за умови формування стійких зв'язків з приватним сектором, дозволить надавати найбільш якісні рекомендації, використовувати методи, відмінні від тестування, для виявлення схильностей потенційних абітурієнтів і матиме позитивний вплив на розвиток місцевої економіки.

При цьому дана альтернатива може реалізовуватися разом з іншими для досягнення довгострокових результатів.

d. Потенційні недоліки варіанту політики

Дана політика потребуватиме створення нових структур, більших витрат і співпраці з боку бізнесу.

e. Специфічні ситуації неспроможності влади

Визначені цілі можуть бути надто амбіційними для реалізації за допомогою доступних ресурсів. Одна з основних проблем полягатиме в тому, що результативність даної альтернативи сильно залежить від співпраці акторів, на яких немає прямих методів впливу, які

були б прийнятними для використання.

7. ПОРІВНЯННЯ ВАРІАНТІВ ПОЛІТИКИ

7.1. Методи порівняння варіантів політики

Критерій результативності — Кількість учнів закладів середньої освіти, які використали надані їм рекомендації.

1. **Статус кво:** не передбачає надання рекомендацій з боку держави, але при цьому нині існують механізми самого ринку, які можуть вплинути на показники працевлаштування. Зокрема мова йдеться про приватні організації, які надають подібні рекомендації, поширення інформації закладами вищої освіти та готовність окремих представників бізнесу до взаємодії з закладами середньої освіти для проведення екскурсій на робочі місця. При цьому цей варіант найменш контрольований і фактично не веде до змін в найближчому майбутньому, тому він за результативністю політики він має найменшу кількість балів.

2. **На базі районних управлінь:** створення нової системи профорієнтації на базі районних управлінь освіти може дати бажані результати, але через потенційно більшу завантаженість і менший зв'язок із школярами така політика дасть менший вплив на зміну частки осіб, які продовжать діяльність за обраними напрямками освіти.

3. **На базі шкіл:** друге місце за результативністю має варіант реалізації політики на базі шкіл. У тих, хто буде проводити профорієнтацію в закладах середньої освіти потенційно можуть бути більш стійкі та глибокі зв'язки ніж в іншому варіанті. Завдяки цьому профорієнтація проходитиме легше, а її інтерпретація буде більш точною. Відповідно ті абітурієнти, які ними скористуються будуть більш схильні до того, щоб продовжити професійну діяльність в обраній сфері.

4. **Створення центрів розвитку бізнесу:** за умов «найкращого варіанту» реалізації даної альтернативи, буде досягнуто найбільшої результативності. Рекомендації будуть надаватися, враховуючи потреби і інтереси бізнесу, прогнози можуть бути більш точними. При цьому в рамках рекомендацій можна буде допомогти сформуванню програму особистого розвитку у відповідності до того, в якій компанії потенційний абітурієнт захоче працювати.

Критерій ефективності — витрати на одну рекомендацію, яка вплинула на вибір спеціальності.

1. **Статус кво:** не забезпечує надання рекомендацій і не впливає на зміну показників працевлаштування. Втім, навіть за бездіяльності уряду може відбутися гармонізація ринку освітніх послуг та ринку праці за рахунок механізмів самого ринку.

2. **Створення центрів розвитку бізнесу:** витрати можуть бути одними з найбільших, оскільки потребуватимуть створення нової організації, яка передбачатиме більше функцій ніж охоплюються даною роботою.

3. **На базі районних управлінь:** потребує створення нових структур та додаткових кадрів, що означає найбільші витрати для досягнення результату. Через це цей варіант має меншу кількість балів за варіант на базі шкіл.

4. **Варіант на базі шкіл:** дозволяє застосувати існуючі структури та приміщення, що дозволить отримати бажані результати за відносно низьких витрат.

Критерій справедливості — змінення нерівності в розподілі вигід і витрат порівняно з бездією

1. **Статус кво:** змін не відбувається.

2. **На базі районних управлінь:** рекомендації надаються але їх якість залишається під питанням через важкість коректної інтерпретації тестів і ускладнення процесу моніторингу.

3. **На базі шкіл:** в такому випадку можливо надати найбільш точні та найбільш коректні рекомендації для більшості потенційних абітурієнтів.

4. **Створення центрів розвитку бізнесу:** дасть можливість забезпечити інтереси більшої кількості стейкхолдерів

Критерій політичної здійсненості — бажання політичної влади впровадити курс дій і прийняти його наслідки

1. **На базі районних управлінь:** це призведе до створення нових структур, отримання нових обов'язків та нових функцій, в яких районні управління можуть бути не зацікавлені. Через це прогнозованим буде спротив з їхнього боку.

2. **Створення центрів розвитку бізнесу:** може спричинити спротив з боку ліберальних партій і приватного сектору, якщо буде реалізовано без комунікаційної компанії.

3. **На базі шкіл:** даний курс дій може спричинити певний спротив з боку працівників закладів середньої освіти через нові обов'язки

4. **Статус кво:** оскільки для того, щоб нічого не змінювати, не потрібна підтримка, цей варіант має найбільшу кількість балів

Критерій адміністративної здійсненості — наявність існуючих механізмів, які можна використати для реалізації курсу дій

1. **На базі районних управлінь:** для реалізації політики потрібно створювати нові структури, надавати їм бюджет та приміщення для функціонування.

2. **На базі шкіл:** можна використати для реалізації існуючі структури та їхні приміщення.

3. **Створення центрів розвитку бізнесу:** потребуватиме створення нових структур. При цьому можливе залучення партнерів з боку бізнесу для забезпечення частини потреб. Також виконання завдань на перетині відповідальності різних структур може стати як проблемою наявності протилежних цілей, так і потенціалом для спільного проекту.

4. **Статус кво:** оскільки для того, щоб нічого не змінювати, не потрібна підтримка, цей варіант має найбільшу кількість балів

7.2. Порівняння варіантів політики

Критерій	Варіанти			
	Статус кво	На базі шкіл	На базі районних управлінь	Створення центрів розвитку бізнесу
Результативність	1	3	2	4
Ефективність	1	4	3	2
Справедливість	1	3	2	4
Політична здійсненість	3	3	1	2
Адміністративна здійсненість	4	2	1	3
Результат	10	15	9	15

Таблиця 5

Обрана трибальна рейтингова шкала для оцінювання, де 1 — найменше значення, 3 — найбільше. Рекомендований варіант обрано на основі суми оцінок альтернатив.

8. РЕКОМЕНДАЦІЙ І РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИКИ

8.1. Рекомендований варіант політики

На основі вище проведеного аналізу рекомендованою до втілення є альтернатива реалізації політики на базі шкіл з поступовим переходом на реалізацію альтернативи зі створення центрів розвитку бізнесу. Основними перевагами цього варіанту є те, що ми за відносно невисоку ціну зможемо послабити симптоми проблеми на найближчий час, потрібний для створення більш дієвих структур в майбутньому і забезпечення ними потрібної для роботи репутації. В подальшому ж така реалізація дає найбільші результати як в короткій, так і в довгій перспективі.

8.2. Реалізація політики

Суть політики полягає в розвитку діючої системи профорієнтації в закладах середньої освіти, що дозволить надати більше інформації для потенційних абітурієнтів для прийняття рішення тут і зараз. При цьому, розуміючи важкість зібрання і надання якісної підтримки всіх бажаючих, необхідність кваліфікованого персоналу, індивідуального підходу і необхідності прийняття до уваги навколишнього середовища, пропонується сформувати організації, які будуть здатні надати більш корисні консультації і допомогти встановити зв'язки між закладами освіти і приватним сектором. Основні етапи впровадження:

Перший етап: створення робочої групи психологів для формування тестів з профорієнтації, які будуть застосовуватися в подальшому як основа. Доречним буде готувати тестування для учнів перед випускних класів. Це дозволить мінімізувати негативний вплив від зміни напрямку під час підготовчої кампанії та зможе дати необхідний потенційним абітурієнтам час для осмислення рекомендацій та підготовки до вступу, не залежно від впливу рекомендацій. Закінчити цей етап доцільно до початку нового навчального року.

Другий етап: поширення методики проведення профорієнтації серед закладів середньої освіти (доцільним буде проведення пілотного проекту перед поширенням в усіх закладах освіти). Створення центрів розвитку бізнесу в регіонах сталого розвитку і центрах регіонального зростання (доцільно почати з пілотних проектів). Почати налагодження зв'язків з приватним сектором.

Третій етап: аналіз результатів. Після першого і другого етапів, необхідно буде відслідкувати вплив профорієнтації на вибір освітньої траєкторії школярами та їх успішність на цьому шляху. Також необхідно буде відслідковувати вплив центрів розвитку бізнесу на розвиток регіонів і комунікації між ними і приватним сектором.

Четвертий етап: надання рекомендацій на базі шкіл з можливістю більш детальних консультацій в центрах розвитку бізнесу, організація зустрічей з представниками бізнесу, надання інформації про затребувані спеціальності, навички та вміння в цих центрах. Якщо результати попередніх етапів будуть задовільними, логічним кроком буде поширення цієї системи на інші заклади освіти в межах того, наскільки для цього вистачає ресурсів. При цьому буде накопичуватися більша кількість інформації про отримувачів освіти та те, наскільки наші рекомендації відповідали їхнім потребам. Це дозволить корегувати методики та перевіряти їх результативність. Доречним, в тих рамках, які не порушують законодавства, буде впровадити систему моніторингу навчання тих осіб, яким були надані рекомендації і які їх дотрималися в порівнянні з середніми результатами.

П'ятий етап: забезпечення діяльності загально державної системи профорієнтації. Після поширення цієї системи на всю країну, потрібно буде забезпечувати відповідність тестування

потребам ринку та часу. Задля цього доцільним буде надання можливості обирати методики на місцях у відповідності з рекомендаціями центрів розвитку бізнесу. Часовий проміжок, після якого тестування може застаріти, мають визначити спеціалісти, які будуть його готувати, але попередньо можна вважати необхідним перегляд тестування раз на рік.

8.3. Створення підтримки рекомендованому варіанту

a. Цілі і завдання комунікацій

- Налагодження партнерських відносин з приватним сектором
- Отримання дозволів від батьків і опікунів на проведення профорієнтації
- Інформування потенційних абітурієнтів закладів професійної і вищої освіти про можливість отримання консультацій

b. Цільові аудиторії

- Приватні підприємства
- Батьки і опікуни
- Потенційні абітурієнти

c. Ключові повідомлення

- «Ми не орган контролю»
- «Ми тут щоб допомогти вам»
- «Ми допоможемо вам дізнатися про те, що не гуглиться»

d. Методи й способи інформування

- Соціальні мережі
- Особисті зустрічі і «сарафанне радіо»
- Офіційний сайт
- Локальні медіа

e. Фінансове забезпечення

- В залежності від регіону і ставлення представників місцевого бізнесу до влади може збільшуватися або зменшуватися.

8.4. Оцінювання реалізації

a. Цілі оцінювання

- Визначити чи рекомендації корисні

b. Організація оцінювання

- За розвитком показників людського потенціалу
- За зміною середньої заробітної плати і середньої продуктивності плати серед учасників програми
- За наслідками проведення соціальних опитувань серед учасників програми і контрольних груп стосовно вибору кар'єри і відповідності професії освіти.

c. Проведення оцінювання

- За аналізом показників міжнародних організацій
- Проведення соціологічного опитування через 2 роки після початку програми і кожні 1-2 роки після того (в залежності від наявних ресурсів потребуватиме перегляду строків).

d. Рекомендації щодо подальших дій

- В залежності від результатів пілотних проектів, може бути прийнято рішення про відміну програми або про непоширення її на інші регіони крім пілотних.
- Якщо результати пілотних проектів будуть вдалими, поширити проект на регіони, де

поширені ті сфери, які держава зацікавлена підтримувати.

9. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ЗВІТ з моніторингу працевлаштування випускників закладів вищої та фахової передвищої освіти URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/02/03/01/Zvit.z.monitorynhu.pratsevlashtuvannya-2022-02-03.pdf>
2. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text>
3. ЗУ «Про вищу освіту» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
4. Постанова КМУ «Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF#Text>